

PREOTULU ROMANU.

Diuariu basericescu, scolasticu si literariu.

Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege
voru cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.

TIMOTEU CIPARIU.

(1805—1887.)

In istori'a desceptarei si culturai nóstre nationale rol'a cea mai principala o jóca limb'a. Noi trebuie se ne insemnamu bine, se avemu pururca inaintea ochiloru, cumcá Români totu-de-a-un'a cu limb'a s'au inaltiatu, cu limb'a au cadiatu. Unde amu fi noi astadi, déca strabunii nostri, — domni la inceputu ai imperiului bizantin, — ar' fi facutu deosebire intre grecu si bulgaru, intre limb'a loru si limb'a româna; déca acei nefericiti strabuni ar' fi fostu nu mai multu, ci totu atâtu de puçinu indulgenti façia cu Greci, cumu au fostu acestia façia cu ei; si déca ei ar' fi sciutu se-si pretiuésca si cultive limb'a loru, celu puçinu numai câtu au sciutu si au facutu barbarii de atunci Bulgarii! — Nu trebuie se uitamu cumcá elementulu romanu, elementulu celu mai numerosu, mai vigorosu si mai cultu in imperiulu bizantin prin indolentia, devení supusu nu numai politicesce ci si spiritualminte unui elementu mai micu, mai slabu cá grecii si unoru barbari cá bulgarii.

Prin acésta indulgentia indolenta, carea din nenorocire o-amu ereditu si noi dela strabunii nostri, póte cá astadi amu fi stersi din concertulu celoru alalte popora, déca Prove-dinti'a divina prin geniulu natiunei române n'ar' fi intrevenitu de câte ori erá se ne cofundamu; déca n'ar' fi

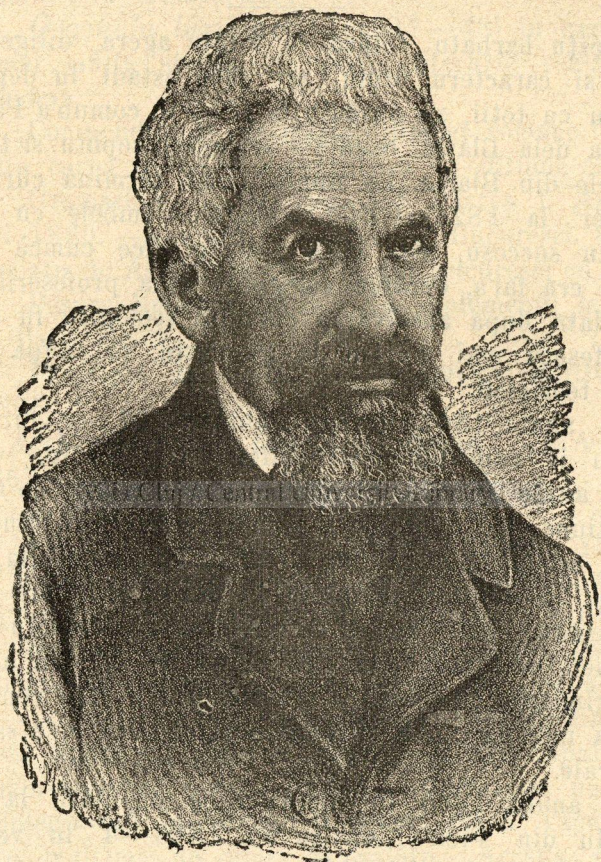
tramisu din cându in cându câte unu apostolu, care se spintece vèlulu, ce ne acoperiá mintea si se sfarime lantiurile sclaviei, ce ne infasiurá corpulu nostru nationalu; déca n'ar' fi tramisu istorici cari se descepte consciinti'a nationale, se inaltie aspiratiunile poporului románu; déca nu ne-ar' fi datu poeti, cari se atítie si intretiêna in corpulu nationalu foculu necesariu pentru aventuri mai inalte; si in fine déca provedinti'a divina nu ar' fi inzestratu poporulu románu cu gramatici, cari prin originea limbei se ne arete originea nóstra etnica si se ne invetie a ne pretiuí cumu se cuvine limb'a, tesaurulu celu mai pretiosu alu unui poporu.

Intre acesti alesi ai provedintiei divine, intre acesti apostoli ai némului nostru — unu locu de totu insemnatu ocupà si Timoteu Cipariu, marele filologu románu. — Inca in anii junetiei s'ale cu o anima, vointia si pacientia adeveratu românesca, se apucà de lucru sacrificându-si totu têmpulu, toti talantii, singuru numai in folosulu némului seu. T. Cipariu mergeá inainte cu pasi securi pre calea inceputa de Miculu, Sincai si Petru Maioru. — Observà numai decátu, cà o limba nu se póte desvoltá cumu se cuvine, cându ea nu-si cunósce trecutul seu; si asia Cipariu introduce studiulu evolutiunei istorice a limbei; incede a re'nviá formele si elementele vechi si mai originale; cu alte cuvinte pre bas'a graiului viu si a monuminteloru literarie staruie se codifice in modulu celu mai sistematicu legile principale ale limbei române.

E in genere cunoscutu de toti Români cumcà principiulu lui T. Cipariu este celu mai bunu. — Elu este unu barbatu epocalu in literatur'a nóstra filologica, — dênsulu a intemeiatu scol'a istorica-etimologi'a in filologi'a româna — T. Cipariu este primul gramaticu, care, la noi Români de dincóce de Carpati, a sistemisatu materialulu limbei nóstre. Totu dênsulu a creatu cea mai buna si mai bogata gramatica si sintactica româna, ce avemu pâna astadi, si a contribuitu mai multu la introducerea si popularisarea alfabetului strabunu-latinu.

Cu totu dreptulu potemu díce cumcà in T. Cipariu natiunea româna a pierdutu unulu dintre cei mai puternici stêlpi ai limbei si literaturiei nóstre nationale. Dá, pentru-

TIMOTEU CIPARIU.

cà T. Cipariu a fostu unu românú modestu si muncitoriu, care cu diliginti'a albinei adună pétra dupa pétra, pentru a pune basa segura la edificiulu celu imposantu alu desvoltarei nóstre nationale.

Acestu barbatu dotatu cu minte agera, diligentia neobosita si caracteru firmu, pre care astadi 'lu deplangemu si jelimu cu totii, s'a nascutu la 1805 in comun'a Panade — de o óra dela Blasiu. Studiale si le-a inceputu si terminatu la scólele din Blasiu. La anulu 1823 terminá cursulu filosoficu, ér' la 1826 si celu teologicu, ambele cu celu mai stralucitu succesu, asia câtu potemu dîce cumcà tenerulu Timoteu erá fal'a, decórea colegiloru si a profesoriloru sei.

Indata dupa absolvarea cursului teologicu fú denumitu de profesoru mai antâiu la gimnasiu, ér' dupa ace'a la cursulu teologicu.

La anulu 1842, desí erá abiá de 37 ani, fù alesu de canonicu in capitlulu metropolitanu din Blasiu.

In anulu 1848/9 'lu aflamu intre membrii de actiune si pacificatiune; ér' dupa ace'a facú caletorii prin Europ'a.

La anulu 1854 devine direttore la gimnasiulu, la care functionà si dênsulu têmpu de 11 ani cá profesore. Precumu cá profesoru, chiar' asia si cá direttore a fostu totu-de-a-un'a la culmea misiunei s'ale. In cursu de 21 ani a condusu acestu gimnasiu cu o tactica si intieptiune rara, contribuindu atátu la imbunatatîrea invetiamêntului câtu si a salarioru profesorale.

In anulu 1860 fù alesu si cá deputatu la senatulu imperialu din Vien'a; ér' in an. 1863—4 'lu vedemu cá deputatu la diet'a din Sibiu. — Afara de ace'a pre Cipariu 'lu aflamu in fruntea tuturoru mișcariloru intreprinse de inteliginti'a româna in interesulu némului nostru.

Desí a fostu ocupatu mai antâiu cá profesoru teneru, apoi cá directoru, cá canonicu si prepositu capitularu, cá vicariu generalu arhiepiscopescu, cá presiedinte alu tribunalului matrimonialu de a II. instantia pentru diecesele sufragane: cu tóte acestea in totu cursulu vietii s'ale studiulu seu de predilectiune, scrutarile s'ale filologice le-a continuatu pâna atunci pâna cându numai a mai potutu; pâna la celea

mai adânci betrânetie n'a încetatu cu scrutarile s'ale asupr'a limbei romane, pre care o-a si adâncitu cá nime altulu.

Scrierile lui T. Cipariu suntu numeróse si forméza totu atâti'a tesauri pretiosi pentru literatur'a nóstra. Dintre acestea amintimu urmatóriele:

1. „*Organulu luminarei*“ (1847—48) in care a publicatu mai multe studia si notitie literarie referitóre la limb'a româna.

2. „*Compendiu de gramatic'a limbei romane,*“ mai pe scurtu, din carea in 1876 a aparutu a V. editiune emendata.

3. „*Gramatic'a limbei române.*“ Partea I. *Analitic'a.* Bucuresci 1869. — Partea II. *Sintactica.* Bucuresci. 1877. — Opu premiatu de Academi'a româna din Bucuresci cu 300 ₰

4. „*Despre limb'a româna.*“ Cá suplementu la *Sintactica.* — Blasiu 1877.

5. „*Principia de limba si scriptura.*“ Editiunea II. Blasiu 1866.

6. „*Archivulu pentru filologia si istoria.*“ — A aparutu dela 1867—1872.

7. „*Acte si fragmente.*“ Blasiu 1855.

8. „*Elemente de poetic'a româna.*“ Blasiu 1860.

9. „*Cestiunea originei româniloru;*“ sub titlu: *Cuventu rostitu la inaugurarea Asociatiunei Transilvane.* (1862.)

10. Diverse carti besericesci si scolastice, mai multi articlii scientifici publicati cu deosebire in: „*Fói'a pentru minte;*“ — si in Programele gimnasiului superioru din Blasiu.

Aceste suntu in scurtu opurile lui T. Cipariu, unu tesauru nepretiuiveru pentru limb'a si literatur'a nóstra.

Bibliotec'a cea frumósa si pretiósa alui T. Cipariu inca contine o multíme de opuri de valóre. Acést'a precumu se scie a fostu devastata in 1848, dar' deatunci éra o-a restauratu dupa potintia, asia câtu astadi contine carti si documinte din celea mai pretióse. Bibliotec'a Cipariana a trecut de ja in proprietatea Capitlului metropolitanu din Blasiu.

Multu l'au costatu cartile aceste si documintele ce a lasatu natiunei s'ale, — cu tóte acestea a facutu si unele fundatiuni in suma de preste 20,000 floreni v. a. spre scopuri filantropice. — Testamentulu seu pâna acumu nepublicatu se afla depusu la judecatori'a cercuala din Blasiu.

Cu lacrimi fierbinti me apropiu de mormentulu teu, mare dascale si apostole alu romanismului! — Primesce te rogu acestu micu tributulu alu mieu in semnu de recunoscintia pentru sacrificiale si serviciile aduse de Tine pre altariulu natiunei, poporului Românu!

Pasa in pace pe calea eternitatii!

Fiati tierin'a usióra si memori'a binecuventata!

i. f. n.

INMORMENTAREA LUI TIMOTEU CIPARIU.

Timoteu Cipariu a inchisu ochii pentru totu-de-un'a în 3 Septembrie a. c. demineti'a între órele 3—4, in presenti'a dlu canonicu Joanu M. Moldovanu. Mórtea lui a fostu neasteptat, càci numai o suferintia de câte'vea dñle l'a legatu de patu, asia cà nici nu se generalisase faim'a despre bolnavirea s'a, cându spre dorerea nóstra a tuturoru amu fostu surprinsi cu jalnic'a scire, cà elu a incetatu din viétia.

In totu tẽmpulu câtu a statu asediatu pe catafalcu a fostu priveghiatu de teologi, cari cetiaú la petiórele dẽnsului diu s. evangelia.

Deja in diu'a prima aretau mai multe stindarde negre jalea, de care era cuprinsu Blasiulu intregu. Stindarde negre, afara de cel'a dela cas'a decedatului, atẽrnau la gimnasiu, la seminariulu teologicu, la scólele normale, la scól'a de fetitie si la cas'a orasiului.

A dóu'a dñ a inceputu se sosésca cununile destinate de a se pune pe cosciugulu seu in semnu de stima si veneratiune. Atari cununi in diu'a acést'a au fostu aduse dóue, un'a a capitlului cu inscriptiunea: 1. Prepositului seu — Capitulu metropolitanu; a dóu'a a junimei academice, ce portá inscriptiunea: 2. „Marelui filologu, — Junimea academica din Blasiu;“ — ér' in diu'a a trei'a pâna a nu se incepe prohodulu, au sositu mai multe cununi fórte frumóse. Ele aveáu urmatórele inscriptiuni: 3. Ilustrului si bine-meritatului barbatu Timoteiu Cipariu o dedica preotímea Muresiului (facuta din stejaru cu ghinda). 4. „Marelui literatoru românu Timoteiu Cipariu“ — inteligenti'a din Clusiu, 3 Septembrie 1887. 5. Lui Timoteiu Cipariu — Corpurile didactice din Blasiu 3 Septembrie 1887,“ (cu flori de mirtu in forma de cruce in midiloculu unei cununi de frundie), adusa de corpulu profesorulu intregu si depusa dupa o scurta alocutiune intru vecinic'a amintire de prof. I. Germanu. 6. „Lui Timoteiu Cipariu, junimea studiósá dela gimnasiulu din Blasiu“ (o lira de vioarele cu unu buchetu de rose). 7. „Celui mai mare literatu — Mai miculu ucenicu“ dela dlu redactoru N. F.

Negrutiu, prezentata in persóna de d-s'a (o cruce in catifea négra, cuprinsa de nu me uitá, tóta in midiloculu unui cercu de frundie suriu-negre). 8. „Lui Timoteiu Cipariu — „Gazet'a Transilvaniei“, cununa de lauri de care atêrná o pantlica treicolora, destulu de lata, in capetu cu firu de auru. 9. „Parintelui filologiei române — Români diu Turd'a si giuru“, (preserata cu lacrimióre si rose) 10. „Comitetulu Asociatiunei transilvane Presiedintelui seu.“ 11. „Scóla civila de fete cu internatu in Sibiiu — Presidentului „Asociatiunei transilvane“ (intretiesuta cu flori de acatiu). 11. „Tributu alu stimei meritatalui presiedinte alu „Assoc. Trans. despartiemêntulu 8 Alb'a-Iuli'a“ si in fine 13. Alu Pompieriloru diu locu, fara nici o in-scriptiune.

Pe lângá aceste cununi, cá semnu alu condolintiei generale, au mai sositu si numeróse telegrame din diferite parti locuite de Romani.

Prohodulu s'a inceputu la 3 óre d. a. in cas'a capitulara, unde a locuitu multu regretatulu repausatu, si de-aici s'a transpusu cosciugulu in baseríc'a catedrala. A oficiatu Escelenti'a S'a D-lu Metropolitu I. V a n c e a dimpreuna cu d-nii canonici cei mai in vigóre, precum si cu unii d.-ni protopopi, veniti anume pentru acést'a ocaziune. Aici predicá dlu canonicu Dr. I. Ratiu, schitiându viéti'a plna de activitate a marelui defunctu.

Publiculu asistentu umpleá tóte unghiurile basericeii catedrale.

Dupa finirea serviciului divinu, cortegiulu s'a pusu in mișcare spre cemetieriu.

Cându erá sè se lase sicriulu in mormêntu, 'si redicá d-lu prof. I Germanu vócea, pentru-cá in numele corpului profesoralu se-si ia remasu bunu dela mortu, care a facutu atátu de multu pentru gimnasiulu, ce acum 'lu jelesce, atátu cá profesoru, câtu si cá directoru si aperatoriu alu principiiloru s'ale sanetóse filologice.

Dupa aceea pasi la marginea mormêntului imbetrânitulu in lupte, venerabilulu nostru barbatu G. Baritiu D-s'a a schitiatu activitatea s'a, pe câmpulu literaturei si alu luptelor nationale; enuntia cá deplânsulu a fostu barbatulu, care a opinatu, cá Români trebue se-si indrepte seriós'a atentiune asupr'a fragmentelor vechi, cá dênsulu a indemnatu pe amicii sei a infintia o fóia periodica, cá dênsulu si-a esprimatu parerea, cá sè se puna pe hârtia tesaurulu, ce jace ascunsu in poporu, cá dênsulu a insistatu, cá Români se lapede literile cirile, ce-au deformatu limb'a, si se adopteze cele strabune, cá asia se póta veni in mai strênsa legatura cu consângenii diu apusu si cá dênsulu s'a espusu pericolului pentru caus'a poporului seu, luându in mâna, cându credea a fi oportunu, pén'a, si lasându-o se stea la o parte, cându i se pareá, cá e chiepmatu a-si implini alt'felu detori'a s'a fačia cu natiunea, care l'a crescutu, si in fine 'lu incredintieza pe confratele

seu de lupte, că se comunice lui Petru Maioru, Clain și Sincai, că ostenelele lor a avut de urmare fructu binefacătoriu, și termina exprimându-se că poate acusi se voru intelui amendoi în alta viață. — Vorbirea interesantă și frumoasă a d.-lui G. Baritiu, însărcinatu a-si lua remasu bunu dela repausatulu în numele comitetului „Asociațiunii transilvane” și a membrilor ei, a fostu emotionătoare, așa că asistentii adunați în giurulu mormântului au început a lacrima.

Ser'a s'a facutu parastasu, urmatu de poména — intru fericita repausare a adormitului în Domnulu. — Aici încă au luat parte la 80 inși.

Bună impresiune au facutu la toți Blasienii și ceilalți veneratori ai marelui defunctu împregiurarea, că la acestu actu s'a înfașiatu întregu comitetulu asociațiunii transilvane împreună cu alți numeroși inteligenți preoți și laici din Sibiiu.

Memori'a lui Timoteu Cipariu.

DISCURSULU FUNEBRU,

*rostitu la înmormentarea lui Timoteu Cipariu
prin Dr. Ioanu Ratiu canonicu.*

Celu ce va face și va învetia, mare se va chema întru împérati'a ceriurilor. Evang. Mat. capu 5. versu 19

Tristi ascultatori!

Sunetulu lugubru alu clopoteloru, flamurile negre de pe edificiile școlilor și telegramele din deminția dîlei de 3 Septemvre au anunțiatu publiculu românesc din locu și din departare, că parcele neindurate au tăiatu firulu unei vieți prețioase, au vestit că nu unu omu de toate dîlele, ci unu barbatu de mari fapte a trecut din tempu la eternitate.

Acest'a este venerabilulu prepositu capitularu, care în trei Septemvre a. c. la 4 ore de deminția în etate de 83 de ani si-a terminatu cariera cea marția și abundanta de fapte.

Beseric'a, natiunea și sciința deplânge astăzi un'a din cele mai mari perdeni. Că numai așa ne putem esplică

doliulu generalu ce se manifestéza, la care au alergatu cei din locu si multi din departare, parte in persóna, parte prin frumóse cununi si telegrame de condolintia spre a da ultimele si meritatele tribute de recunoscintia si admiratiune barbatului, care in tóta viéti'a s'a a lucratu pentru binele si luminarea gintei s'ale.

Nu ajunge tempulu, nu-mi ajungu poterile si nu este cu potintia cá ingenii mici se póta cuprinde materii mari si se póta descrie dupa meritu pe unu barbatu atátu de mare, precumu a fostu reposatulu, care unu tēmpu indelungatu a luminatu in midiloculu poporului din care a esitu.

Pentru ace'a me voiu marginí a aretá numai trasurile mai caracteristice, mai marcabile din viéti'a pamentésca a reposatului si deodata a aruncá câtev'a flori de lauda in giurulu acestui venerabilu sicriu, in care suntu ascunse remasitiile pamentesci a distinsului barbatu Timoteu Cipariu.

Reposatulu, precumu insusi spune in biografi'a scrisa cu man'a s'a proprie in protocolulu capitularu, s'a nascutu la anulu 1805 in parochi'a Panadii, nu departe de acestu opidu, dintr'o familia onorabila, din parenti romani gr. cat. cu numele Iacobu si Salomia.

Primele radie de lumina le-a primitu tenerulu Timoteu in loculu seu natalu, dar' spiritulu lui erá cu multu mai mare dorulu lui de lumina cu multu mai ferbinte, decátu cá se se póta indestulí numai cu invetiatur'a cascigata dela tatalu seu; pentru ace'a la anulu 1814 pentru prim'a óra s'a aretatu junele Cipariu la treptele scóleloru din Blasiu. Cá cerbulu ce se doresce la isvórele apelor, cá paserea iubitóre de lumina, cá albin'a ce alérge spre câmpuri in-florite asia a alergatu tenerulu Timoteu la acestea isvóre de lumina, la acestea scóle clasice.

Aicea a percursu elu studiile gimnasiali, filosofice si teologice si atátu in unele câtu si in altele a facutu progrese stralucite.

Cu pacientia admirabila si cu zelu inflacaratu a percursu calea cea grea a muselor, dela care nu l'a potutu abate nici fómea, nici golatatea, nici alte lipse cu care

avea a se luptá. Asia a terminatu elu tóte cursurile de învățiamentu si la anulu 1825, sub aplausulu profesoriloru sei, a parasitu bancile scóleloru teologice.

Dupa absolvarea studioloru filosofice si teologice la anulu 1825 fù denumitu cá profesorulu la gimnasiulu din Blasiu si deodata cu inceperea prelegeriloru s'ale a inceputu a luá sboru eruditiunea lui.

Intr'ace'a, cá profesorulu gimn. la anulu 1827 s'a ordinaru de preotu imbraçisindu celibatululu, cá asia liberu de grigile vietiei conjugale se se póta dedicá cu totulu studiului, soçifulu lui nedespartitu in tóta viéti'a s'a. Spre studiu atâta placere avea, încâtu adeseori se indatiná a díce, cá unu preotu fara sciinta e totu atâtu de stricatiосу pentru beserica, cá si unu preotu fara moralitate.

Barbatu versatu in toti ramii sciintieloru teologice si profane, Timoteu Cipariu a facutu in totu tempulu vietii s'ale mari serviciu besericeci, scólei si natiunei. Dela anulu 1828 încóce pe elu 'lu aflamu aplicatu, acumu cá profesorulu de filosofia, acumu cá profesorulu de teologia dogmatica, acum cá prefectulu de studii in seminarulu si cá asesorulu consistorialulu si prefectulu de tipografia, acum'a cá profesorulu de limbile orientale si de sfânt'a scriptura, si in acést'a, in sf. scriptura, i s'au deschisu lui toti tesaurii sciintieloru.

A lui e meritulu de a fi scrisu, indreptatu si tiparitu mai antâiu cu litere strabune cartile besericesci, precumu orologieriulu, acatistieriulu, liturgieriulu si altele asemenea ; a lui e meritulu de a fi datu la lumina mai multe manuale pentru folosulu scóleloru din Blasiu, cá se nu díce nimica de profundele studii de limba si de alte scrieri scientifique, esite din pén'a maiéstra a reposatului.

Sciinti'a teologica si profana, erá concentrata in reposatululu in modu harmonicu, cá intr'unu templu, càci pre lângá tóta vastitatea sciintieloru s'ale profane, Timoteu Cipariu intru nimica nu s'a abatutu dela credinti'a besericeci s'ale, încâtu despre densulu cu dreptu cuventu se póte, díce cá cursulu l'a implinitu si credinti'a a pazítu. Pentru ace'a prea marescu-te pre tine, o sânta beserica, in alu carei sînu s'a nascutu si educatu acestu fiu pe câtu de eruditulu, pe atâtu de credintiosu. Fia, cá sinulu teu celu sântu se produca inca multi asemeni fii devotati.

Barbatu indiestratu cu cele mai eminente calitati ale spiritului, si cu multifarie cunoscintie, Timoteu Cipariu n'a potutu remané multu tempu in officii inferióre, pentru-cá de-o parte dreptatea, ér' de alt'a interesele si binele besericei pretindea, cá elu se fia promovatu la officiu mai inaltu, ce'a ce s'a si intêmplatu la anulu 1842, alegêndu-se de Canonicu in Capitululu acestei beserici catedrale. Dér' unu barbatu decoratu cu tóte sciintiele teologice si profane, cá T Cipariu, n'a potutu remané numai pre langa simplulu officiu de Canonicu. Binele publicu pretindeá, cá lui se i-se concreda si alte officii importante, pentrucá inportantu erá si elu. In elu s'a implinitu dîs'a s. scripturi: „servu bunu si credintiosu, preste puçine ai fostu pusu, preste multe te voiu pune.“

Intre alte multe officii lui i s'a concrediutu insemnatulu officiu de directoru la gimnasiulu din Blasiu, care officiu l'a portatu 21 de ani, dela anulu 1854—1875. Pre acelu tempu literatulu T. Cipariu, prin scrutarile si feliiuritele lui scrieri, a seceratu cele mai stralucite victorii pe câmpulu literaturii române. Eruditulu directoru T. Cipariu a lucratu cu asia efectu incátu elu nu numai in studenti, ce s'au perondatu in decursu de 21 ani, ci si in profesori a imprimatu adêncu caracterulu principiiloru s'ale de limba. Atare efectu nu putea se produca altulu decátu T. Cipariu, care erá pe deplinu convinsu despre soliditatea principiiloru s'ale. Si e mirare cá efectulu produsu de elu duréza si astadi. Pentru ace'a cu totu dreptulu merita se-lu laudámu, càci a facutu minuni in viéti'a s'a. Sí nu voiu gresí déca voiu adauge, cá T. Cipariu in impregiurarile grele ale directoratului seu a fostu column'a cea mai tare a scólei din Blasiu.

Erámu inse se uitu a spune, cà activitatea lui nu s'a marginitu numai in giurulu basericei séu scólei, cí s'a estinsu si mai departe.

Pe lángha tóte ocupatiunile s'ale cele multe ce le avea cá directoru, profesoru, canonicu, prefectu de tipografia si altele, elu avea tempu destulu de a se ocupá si cu scrieri de mare valóre.

Barbatulu indiestratu cu anima curatu româna si cu formidabile arme de ale sciintiei, Timoteu Cipariu, nu a potutu remané indiferentu façia de nedreptele acusari si atacuri

indreptate din partea altor'a in contra nationalitateri romane, cí cá unu apologetu din tempurile cele vechi ale crestinitismului, prin scrieri profunde istorico-critice a infrãutu argumentele contrarie; éra cá diaristu demnu de tóta stim'a, in „Organulu Luminarei“ publicatu pe la anulu 1847/48 alaturea cu Barnutiu, Pumnulu, Muresianu, Laurianu si Maiiorescu, cari mai nainte decâtu elu s'au dusu in patri'a cersca, a luat parte activa la maréti'a opera a desceptarei nationale.

De ace'a dísei cu totu dreptulu, cá elu a facutu si a invetiatu si pentru ace'a mare se va chiemá. Din ast'a causa si societatile literare romane si cele straine totu-de-a-una l'au onoratu punéndu-lu intre presiedintii si membrii sei.

Si prin ce s'a facutu repausatulu mare? de siguru cá nu prin nobilitatea nascerei, nu prin lingusire, nu prin avere, nu prin officii inalte, — ci prin abnegare de sine, prin diligintia continua, prin caracteru solidu, prin folosirea tempului si intrebuintiarea talentului datu de Dompedieu.

Ca operariu in vii'a domnului, cá preotu, cine nu scie cátu de acuratu éra elu intru implinirea functiuniloru bericesci?

Cá canonicu, cá asesoru consistorialu, cá vicariu generalu si capitularu, cá presiedinte la forurile matrimoniali si in urma ca prepositu capitularu, elu totu-de-a-un'a a premersu cu claritatea judecatii, cu petrunderea obiectului si cu iubirea de dreptate. Ér' faéia de superiorii sub cari a functionatu repostatulu totu-de-a-una s'a portatu cu modestia, umilintia si supunere. Superbi'a, vitiulu multoru eruditi, in anim'a lui nobila prin vértuti nici odata nu s'a potutu incuibá. — In urma repausatulu prin grainulu meu dá sémzieminteloru s'ale espresiune de adénca multiemita, veneratiune si recunoscintia Escl. S'ale prea demnului Metropolitu, pentru cá s'a induratu a-i conduce in persóna ceremoni'a funebrala, rugandulu se binevoiésca a-i dá si binecuventarea si deslegarea archierésca; de-odata multiemesce capitulariloru, colegiloru sei vechi si noi, membriloru ilustru veniti diu departare, profesoriloru, tinerimei studiöse, celoru mai de aprópe ai sei, precumu si poporului pentru omagiulu ce 'i l'au adusu in acestu momentu de eterna despartire. Aminu.

DISCURSULU FUNEBRU,

rostitu la mormentulu lui T. Cipariu, prin profesorulu gimnasialu J. Germanu.

„Omnia cum pereant, virtus est
sola perennis.“ Ovid,

Trista adunare! — Sórele resare si apune, si de câte ori apune, totu-de-a-un'a 'si arunca radiele s'ale indereptu preste moritori, intarindu-i in sperare, cà elu nu apune pentru totu-de-a-un'a dinaintea ochiloru loru, ci numai pentru câteva óre, cá ei cu atâtu mai tare se se bucure de lumin'a lui. Acest'a e cursulu naturalu alu sórelui pusu de Creatoriulu seu.

Unu casu analogu aflamu si in viéti'a barbatiloru eruditi si binemeritati, cà-ci si ačesti'a suntu unu sóre pentru omenime.

Demni de stima si veneratiune suntu acei barbati, cari iubindu binele si progresulu omenimei, se silescu si luca din tóte poterile spre respândirea a totu ce e bunu, frumosu, nobilu si salutaru.

Pe barbatulu dotatu cu talente rari, care face lucruri admirabili, fia cá omu de statu, fia pe terenulu artiloru si alu sciintieloru, suntemu detori se-lu stimamu si veneramu; suntemu detori se aretamu cà-i scimu pretiuí calitatile cele bune, déca pre lângá acelea are si bunavointi'a de-a lucrá pentru binele si progresulu omenimei. Asia ar' trebui se fia, dar' dorere! in fia-care dî vedemu câtu de ingrata e omenimea fačia de bine-facatorii ei. Acestu adeveru a fostu cunoscutu si la cei vechi, de ace'a strabunulu Horatiu dîce:

„Virtutem incolumem odimus,

„Sublatam ex oculis quaerimus invidi.“ (Lib. III. od. 24). Va se dîca: urîmu pe ómenii virtuosi pe câtu tîmpu suntu in viéti'a, indata inse ce au moritu, î-i dorimu cu lacremi.

Asia este, trista adunare! Meritele ómeniloru mari ade-seori numai dupa mórte suntu recunoscute si apretoiute.

Barbatulu nobilu si binemeritatu traesce si dupa mórte in memori'a posteritatii. Elu nu numai cà e admiratu de posteritate, dar' are si o influintia binefacátóre asupr'a ei

prin invetiaturile cuprinse in scrierile s'ale, prin faptele si opurile s'ale cele neperitóre.

Unu ast'feliu de barbatu bine-meritatu de beserica si natiune fù repausatulu in Domnulu Timoteu Cipariu, fostu canonicu si prepositu capitularu, ale cărui remasitie pamentesci astadi le cuprinde in sênulu seu mormentulu rece.

Timoteu Cipariu, parintele filologiei române, apostolulu Romanismului, astadi nu mai este între cei víi; nobilulu lui sufletu s'a mutat la locuintiele eterne.

Timoteu Cipariu, regeneratoriulu limbei române, care a formatu o epoca noua in literatur'a româna. s'a nascutu la anulu 1805 in comun'a Panade, aprópe de Blasiu. Studiele si le-a facutu la scólele din Blasiu; elu inca cá tineru si-a câscigatu stim'a si iubirea tuturor. Mintea-i agera si memori'a tenace, insoçita de o diligintia laudabila. eráu admirate atátu de profesori, câtu si de conscolarii soi. La anulu 1823 absolví cursulu filosoficu cu celu mai stralucitu succésu; ér' la anulu 1826 absolví si cursulu teologicu totu cu asemenea succésu. Indata dupa absolvirea cursului teologicu fù numitu de profesoru, mai antâiu la gimnasiu, dupa ace'a de dogmatica, mai târdiu de filosofia, si in fine de studiulu biblicu si limbile orientali, cari le propuse pâna in 1855, cându fù numitu de directoru gimnasialu si cá atare a condusu cu tactu si intieleptiune rara acestu institutu in tîmpuri grele pâna la anulu 1875.

Tactulu finu alu directorului T. Cipariu a scutitu gimnasiulu Blasiului de multe rele, de cari eráu amenintiatu; dêsulu a delaturatu multe pedeci ivite pre calea progresului. Precumu cá profesoru asia si cá directoru, T. Cipariu a fostu pururea la inaltimea misiunei s'ale. Stimatu de corpulu profesoralu, iubitu de tinerimea studiósá, T. Cipariu a fostu lucriferulu conducatoriu alu gimnasiului din Blasiu, care astadi 'lu deplânge. Dêsulu a staruitu din tóte poterile spre imbunatatirea starei gimnasiului, precum si a profesoriloru, cari vérsa lacrimi de recunoscintia pre morméntulu seu. Pentru meritele câscigate pe carier'a prof inca la anulu 1842 fù numitu de canonicu laatedral'a din locu.

Tóte ocupatiunile cele multe si grele n'au fostu in stare a-lu abate cá se nu se ingrigiésca si pe altu terenu de binele

si inaintarea natiunei române. In tîmpurile cele mai grele pentru natiunea româna, T. Cipariu apare cá publicistu in „Organulu luminarei.“ Elu ia parte cá deputatu la Senatul imperialu din Vien'a, precumu si la diet'a din Sibiu

Activitatea literara a repausatului T. Cipariu este cunoscuta tuturor Romanilor, cari se intereséza de limb'a si literatur'a româna. „Principiele de limba,“ gramaticel. rom., „Archivulu pentru filologia si istoria“, precumu si alte opuri ale s'ale suntu totu atâti'a tesauri pretiosi pentru limb'a si literatur'a româna; acestea suntu monumentulu eternu si neperitoriu, cari î-i voru eternisá memori'a sí-i voru face numele nemoritoriu.

Pe repausatulu in Domnulu T. Cipariu î-lu deplânge „Associatiunea transilvana pentru literatur'a si cultur'a poporului românu,“ cá pe demnulu si distinsulu ei presiedinte; î-lu deplânge Academi'a româna de sciintie din Bucuresci, cá pre celu mai meritatu si activu membru alu ei; î-lu deplânge Beseric'a si intréga natiunea româna cá pre celu mai pretiosu clenodiu alu ei.

Cine va dá ochiloru miei o fântâna de lacrimi, cá se plânga, nu cá Ieremia nefericirile Ierusalimului, ci talentele, virtutile si calitatile eminenti imormântate deodata cu repausatulu?!

Inainte de a plecá repausatulu spre calea catra eternitate, corpurile profesorali dela institutetele din locu, in semnu de stima si veneratiune, 'si esprima prin mine condolinti'a dicîndu: mergi in pace suflète nobilu, pauséza in sinulu adeverului, unde nu este dorere, intristare si suspinare, ci viétia fora de finitu. Aminu.

DOMNEDIEÉSC'A LITURGIA

A S.-LUI JOANU CHRYSOSTOMU.

— Studiu ritualu. —

Mai susu s'a aretatu cá „oremus omnes communiter“ are referintia nemidilocita la liturgi'a credintiosiloru si cá formá inceputulu acele'a-si liturgie. Acum'a dupa ce aci S. Chrysostomu aducerea darurilor si sacrificarea o amintesce inainte de rogatiunea „oremus omnes communiter“ precum

si înainte de aredicarea velului dela usile altariului, s'ar' pareá, cá si cum aducerea s'ar' fi facutu înainte de rogatiunea credintiosiloru?

Spre deslucirea acestei dificultati asia raspunde Probst. ¹⁾

S. Chrysostomu in locul mai susu citatu nu voiesce, cá se descrie ordulu actiuniloru liturgiei, ci numai se puna la anim'a credintiosiloru, cá — deóre-ce dejá atunci candu se trage pênz'a de pre usile altariului si se aduce sacrificiulu, ceriulu se deschide, — cei ce nu suntu curati la ânima mai bine sè se departeze de odata cu scóterea penitentiloru decâtu remânendu la s. liturgia cu nedemnitare sè se cuminece. — Ceea-ce s'ar' deduce si de acolo cá cându dîce „Ita hic quoque . . . — ovis dominica“ incheia sententi'a prima, urmandu adeca ordulu actiuniloru dela aducerea, respective educerea daruriloru, pâna la consacrare. Apoi érasí reia firulu vorbirei cá si cum ar' dice cá, nu numai atunci cându se educe sacrificiulu si acest'a se perficiéza, ci dejá atunci cându se dîce „Se dicemu toti“ si se aredica pênzele altariului, ceriulu se deschide si ângerii se scobóra: dreptu acé'a cei nedemni de s. cuminecatura séu sè se departeze de odata cu penitentiei, séu de suntu demni se remâna si se iee s. eucharistia

Decumv'a S. Chrysostomu in locul numai acumu citatu ar' fi voítu se descrie decursulu sistematicu alu actiuniloru sacre liturgice, atunci nu ar' fi potutu se tréca cu vederea, se nu faca amintíre despre sarutarea pazei si despre consacrare, ci ambele aceste parti integrante ale s. liturgie ar' fi trebuitu se le comemoreze acolo, unde e vorba despre aducerea si perficierea sacrificiului, deci înainte de „oremus omnes communiter.“ Acést'a inse ar' fi unu ce strainu de ori si care asediamentu alu s. liturgie.

Pentru cunóscerea mai chiara a intielesului citatului de mai susu, se asemenamu cu acel'a una alta marturisire a s. Chrysostomu.

Elu vorbindu despre santi'a basericei, carea o numesce „loculu ângeriloru, locul archangeliloru, imperati'a lui Dom-

---

¹⁾ Die antiochenische Messe. Theol. Zeitschrift VII. Jahrg. II. Heft, 1883. p. 274.

nedieu și insusi ceriulu“ adauge: „*Déca nu credi, privesce la acésta méssa, aduti aminte cà din ce cauza si pentru ce stà aci: cugeta, cine e celu ce procede aci, si înainte de tempu te minunéza. Pentru-cà, cându cinev'a va vedé numai tronulu regelui, intru anim'a s'a se scóla asceptandu esirea regelui. „Asia si tu mai 'nainte de acelu tempu in-fricosiatu veneréza, te minunéza si te scóla, mai 'nainté de ce ai vedé a se aredicá pênz'a, si a premerge corulu ângeriloru, la ceriu te aredica.“*¹⁾

Asiagara S. Parinte aci éراسi îndémna pre fideli, cà mai 'nainte de ce ar' sosí acelu tempu admirabilu si in-fricosiatu (consacrarea), si respective dejá mai 'nainte de ce ar' vedé aredicate pênzele²⁾ si premergându chorulu ângeriloru, cu anima sè se innaltie la ceriu.

Atátu marturisirea prima (Hom. III. in Ephes. 5.) câtu si acést'a din urma (Hom. 36 in I Cor. 5.) au acél'asi mersu alu ideiloru, — acél'asiu ordu intru comemorarea actiuniloru sacre ale s. liturgie càci „*cum offertur sacrificium*“ corespunde cu „*cogita quis sit qui huc procedat,*“ — „*Christus offertur*“ cu „*tempus stupendum,*“ — „*trahi eas quae in ostiis sunt cortinas*“ cu „*expansa aulaea,*“ — „*coelum superne diduci et descendere angelos*“ cu „*prae-euntem chorum angelorum.*“

Ambele aceste marturisiri citate mai au inca o insemnatare pentru noi doveditória. Anume deoparte espresiunile acelor'a „*cum sacrificium offertur* si „*cogita quis sit qui huc procedat*“ éra de alta parte intregu contextulu acelor'a adeverescu cà pre tempulu S. Chrysostomu dejá fù cunoscuta ceremoni'a solemnă a deducerei ori aducerei daru-

1) Quod si non credis, aspice ad hanc mensam, recordare propter quam causam, et quamobrem hic stet; cogita quis sit qui huc procedat, obstupesce etiam ante tempus Etenim si quis solum viderit regis solium, animo assurgit expectans regis exitum. Et tu ergo etiam ante illud tempus stupendum venerare, et obstupesce et assurge, antequam videas expansa aulaea, et prae-euntem chorum angelorum, in ipsum coelum ascende. (Hom. 36. in. I Cor. 5. T. X. p. 313.)

2) Tetravelele, care eráu aplicate la usile altariului, ori de cele patru parti a cerimei altariului care se radîmă pre patru ori 6 colonne asediate pre coltiurile altariului. — Tetravelele aceste numai atunci se trageau in laturi cându s'au fostu departatu penitentii, si au remasu numai credintiosii.

riloru dintr'unu locu anumitu la altariu, adeca acea ceremonia preafrumósa observata adi cându ss. daruri pregatite pentru s. sacrificiu la intratulu celu mare dela proscomedieriu se aducu cu procesiune la altariu.

La aducerea acést'a pre acelu tempu au luat parte diaconii, preotii si póte si pruncii cei nevinovati, — càci la acesti'a asi poté referí espresiunea, „*praeuntem chorum angelorum*,“ — si inca cu atátu mai vértosu deórece insusi S. Chrysostomu numesce pre preoti ângeri dicându: „*Sacerdotiulu 'si implinesce deregatori'a s'a pre paméntu, dara se tiene de class'a orduriloru ceresci: si cu totu dreptulu. Pentru cà nu omu, neci ângeru, neci archangelu, cí insusi Mangaitoriulu a ordinatu acestu officiu* ¹⁾“ Cfr. *Form'a chirotonirei „Darulu Spiritului santu s. c. l.“*

Apoi câtu de frumósa asemenare are cântarea „*Cari pre cherubimi mysticu inchipuimu s. c. l.*“ cu cele marturisite de càtra S. Chrysostomu, càci precumu acest'a face óresi carev'a asemenare intre procederea coruriloru ceresci cu procederea observata la aducerea daruriloru, — asia si in cântarea „*Cari pre cherubimi s. c. l.*“ se marturisesce cà credintiosii — impreuna cu preotii inchipuiescu pre cherubimi, cu cari impreuna aducu cântare intreitu santa Treimei cei de o fiintia. Precumu S. Chrysostomu dice, cà pre acelu tîmpu ceriulu se deschide si ângerii se scobóra si asia anim'a nóstra are sè se innaltie la ceriu, si se admire: asia si in cântarea cheruvica se dice cà pre celu ce vine „cà pre imperatulu tuturoru nevediatu incungiuratu de cetele angeresci avemu se-lu primimu si tóta grigi'a cea lumésca se o lapademu.“

Altcum deducerea acésta solemna a daruriloru, cunoscuta dejá pre tempulu S. Chrysostomu, este o innoire intr'odusa in asiedimentulu s. liturgie, incátu adeca in tempurile prime ale s. baserice o atare ceremonia a s. liturgie nu erá cunoscuta. Pentru-cà in vechime darurile le aduceáu la altariu insusi credintiosii, ori cà mai târdiu, acele daruri se culegeáu de càtra diaconi dela fideli si acei'a le depuneáu

¹⁾ Sacerdotium in terra peragitur, sed ceolestium ordinum classem obtinet: et jure quidem merito. Non enim homo, non angelus, non archangelus . . . sed ipse Paracletus hoc officium ordinavit.“ De sacerdotio l. III. 4. 5. 6. T. I. p. 642.

pre altariu, asia încâtu aducerea daruriloru strînsu unita cu cuminecarea formá privilegiulu distinctivuu alu credintiosiloru.

Mai târdiu inse s'a inceputu a se reci zelulu credintiosiloru atâtu in privinti'a aducerei daruriloru câtu si a cuminecarii. Si e cu potintia că darurile aduse de cătra credintiosi nu mai eráu destule pentru s. sacrificiu, pentru sustienerea clerului si a seraciloru.

De aci s'a intemplat, că dejá in véculu alu IV-lea cându spre esemplu baseric'a din Antiochi'a aveá avere insemnata, încâtu tóta diu'a a potutu se provéda mai bine de 3 mii seraci (Cfr. Hom. in I. Cor.), bisericele sengure se ingrigiáu despre acoperirea lipseloru bisericei.

Acést'a credu că a datu ansa apoi si la ace'a, că déca darurile s'au adusu de cătra insesi bisericele, spre dovedirea aceste'i'a, ministrii bisericei impliniáu ceremoni'a soleamna a aducerei.

Darurile s. sacrificiu au fostu *pânea* si *vinulu* cá si elementele sacrificiului eucharistecu.

Despre s. pâne consacrata dîce S Chrysostomu: „*Nu considerá ace'a cá si pâne (adeca dupa consecrare) nici esestimá cá si vinu, — aceste nu trecu in consamare cá si celelalte mancari. Departe se fia cá se cugeti asia. Căci precum cér'a tienuta la focu nemica perde din substanti'a s'a neci supercurge: asia se socotesci că mysteriale se consuma de substanti'a trupului. Pentru ace'a si voi carii ve apropiati la s. cuminecatura se nu cugetati că primiti trupulu celu domnediescu dela omu, ci se socotiti că primiti trupulu celu domnediescu cá si foculu din clescele Seraphimiloru precum a vediutu Isai'a (IV), si asia se ne impartasimu cu sângele celu mantuitoriu, cá si cum cu buzele ne-am atinge, de cóst'a cea divina immaculata.*“¹⁾ Si in altu locu, vorbindu despre materi'a s. eucha-

---

1) Nequasi panem id respicias, non quasi vinum existimes: neque enim haec sicut reliqui cibi in secessum vadunt. Absit ne sic cogites. Quemadmodum enim cera igni admota nihil substantiae admittitur, nihil superfluit: sic et hic puta mysteria consumi corporis substantia. Propterquod et accedentes ne putetis vos accipere divinum corpus ex homine, sed ex ipsis Seraphim forcipe

ristie, dîce: „*Prin acest'a (vinulu) se plinesce materi'a bunatãtiloru mantuãrei nãstre.*“¹⁾

Din marturisirile S. Chrysostomu referitãre la aducerea darurilor se cunõsce, cã sarutarea pãcei premergeã aducerei darurilor, si nu cum e adi, cãndu ace'a sarutare urmãza aducerei; si asia ordulu de adi deosebitu de celu commemoratu de catra S. Chrysost. este o introducere mai tãrdãa tempului acelui s. Parente.

(Va urmã.)

GRADURILE HIERARCHIEI ECCLESIASTICE.

Diaconatul.

(Fine.)

15. Proclamarea publica a acestei impoterniciri.

Cumcã imbracarea cu orariu aieve este impoternicirea spre eserciarea officului, mai apriatu se cunõsce din cuvintulu „Axios“ „vrednicu este“ care 'lu eschiama Archireulu in momentul acel'a cãndu 'lu imbraca in orariu.

Benedictu alu XIV-le²⁾ dîce cã in baseric'a vechia, pre bas'a traditiunei apostolice, erã datina cã clerulu si poporulu publice dedeã marturisire despre vieti'a morala a celoru ce se ordinãu de Episcopu, Preotu si de Diaconu, ori si la alte trepte de servire.

S. Cyprianu inca asia marturisesce cã „episcopulu se se alãga in façi'a poporului, care pre deplinu cunõsce vieti'a senguraticiloru si faptele fiesce carui'a le cunõsce din vieti'a si portarea a unui fiacarui'a.“³⁾ Éra in epistol'a 33

---

ignem, ut scilicet Isaias vidit (VI) divinium corpus accipere putate; et quasi divino et impolluto lateri admoti labiis, sic salutari sanguini participemus. De poenit. Hom. IX. T. II. p. 345.

¹⁾ Nam per hoc materia bonorum salutis nostrae perficitur. Hom. 29. 3 in cap. IX. Gen, T. IV. p. 265. Cfr. Hom. 72 in Math. T. VII. p. 740.

²⁾ De synodo dioec. L. III. c. III.

³⁾ Ep. 34 ad Clerum et plebem de Clerino.

careea e indreptata càtra preotii si diaconii comunitatei din Cartagena; acel'asiu S. parente dîce: „Preaiubitiloru frati in ordinarea clericiloru ne-amu indatinatu a cere svatulu vostru, si cu svatu comunu a ponderá moralitatea si meritele fiacàrui'a.“

De atare testimoniu alu poporului credintiosu se face amintire si in institutiunile Apost.³⁾, unde se dîce; „Dela toti (cleru si poporu) primesce testimoniu cà e demnu si numai dupace de trei ori s'a marturisitu despre elu cà e demnu, — primesce consacrare.“

Cumcà dara in vechime si poporul credintiosu aveá óresi careva cuventu intru alegerea clerului se vede a fire a fora de indoiéla. Si acést'a neci cà erá cu mirare, pentru cà cine poteá pre acele tempuri de proba cá se deie marturisire mai fidela despre credinti'a si moralitatea vre unui candidatu la statulu clericale, de càtu chiaru credintiosii, intre carii respectivulu a petrecutu viéti'a s'a. — Poporulu crestinescu senguru se ingrigiá cà se aibe pastori credintiosi si infrumsetiati cu vèrtute si curatiá. Cluj

Cá o urma a acestei marturisiri mi se pare a aflá in baseric'a catolica apuséna, unde inainte de hirotonire, Archidiaconulu presentandu pre celu ce se hirotonesce Archiereulu 'lu intréba: „Scí cà e demnu?“ apoi provóca pre poporu cá „déca are cineva cev'a contr'a Subdiaconului care s'a alesu de diaconu, se pasiésca inainte.“

Eu cugetu, cà in baseric'a nóstra locul acestei marturisiri s'ar' supliní prin presentarea si anunierea facuta de càtra Archidiaconu cându dîce: „Cu vointi'a Tatalui scl.“ (vedi §. 36) éra nu cumu vréu unii prin eschiamarea „Vrednicu este.“ Pentru cà o atare marturisire are se precéda actului hirotonirei, éra nu se urmeze dupa implinirea acelui'a, precumu stà acést'a faéa de eschiamarea „Vrednicu este“ carea, — precumu se póte cunósce din asiediamentulu hirotonirei, — se dîce atunci cându Archiereulu „celu hirotonitu“ i dà orariulu.

---

¹⁾ Lib. 8. c. 4. Ab omnibus quod dignus sit testimonium accipit; et cum tertio professi fuerint eum dignum esse, consecrationem adipiscitur.

Dreptu ace'a, eschiamarea „Vrednicu este“ mai nimeritu se pôte luá de o proclamare facuta in façi'a bisericeii cã celu inaltiatu la gradulu diaconiei, s'a aflatu demnu pentru aceea demnitate, si pentru ace'a i-se si dà insemnulu officiului spre eserciarea puterei primite, symbolisate prin acelu ornatu sacru.

Decumv'a totusi s'ar' luá cá o intrebare indreptata cãtra cleru si poporu spre a da marturisire, — acést'a cugetu a poté avé numai acelu intielesu, cá si cum Archiereulu ar' dîce: Éta actulu hirotonirei e implinitu si celu ordinatu i-s'a datu insemnulu puterei, nu numai, ci si facultate spre eserciarea acelei'a intru poporu: marturisésca dreptu ace'a acumu toti, óre 'lu afla pre celu ordinatu demnu spre eserciarea acelei puteri ori bá? Si acést'a e apoi caus'a cã clerulu si poporulu prin cantarea „Vrednicu este“ din partea loru consentu cá celu ordinatu se eserciedie officiulu seu.

Cám in acestu sensu marturisesce si Goar. Elu basandu-se pre telculu facutu de cãtra Balsamon in can. 36 apost. „Scimu cã diaconii se ordinéza, — nu amu auditu inse se se aléga cá si episcopii si órecandu preotii.“¹⁾ Can. 13 Laod. categorice dîce cã proclamarea de „Vrednicu este“ nu se referesce la cleru si la poporu cá ei se deie adeverintia despre demnitatea Diaconului, — ci prin ace'a acclamatune si respunsu poporulu si clerulu apróba conşecrarea implinita de cãtra Archiereu. Acést'a parere a lui Goar convine altcumu cu cele de mai susu.²⁾

16. Altu insemnu diaconescu.

Dupace celu hirotonitu, cu ocasiunea imbracarii in orariu, s'ar' fi dechiaratu de aptu spre eserciarea puterei si a officiului diaconale, — acuma i-se dà si instrumentulu sacru alu officiului.

Se dîce adeca in asiediamêntulu hirotonirei cá — 13) Archiereulu i-dà lui (diaconlui) sant'a ripida aşişderea dicîndu: Axios = Vrednicu este.

1) Diaconos enim, ordinari quidem didicimus, elegi autem non audivimus, sicut eliguntur Episcopi et olim sacerdotes.

2) Cfr. Epist. 54. al. 181. S. Basil. scrisa „chorepiscopis.“

Insemnulu diaconalu ce se dîce a se dá diaconului este „ripid'a.“ — Insemnulu acest'a sacru care in vechime erá cunoscutu si in baseric'a apuséna si aveá form'a unui flabelu gatitu din pene séu din pênza usióra, serviá spre acelu scopu cá la tempulu sacrificiului celui santu se se alunge muscutiele dela elementele sacrificiului.

Despre acést'a marturisesce S. Clemente in Constitutiunile apost. unde se dîce: „doi diaconi de ambe laturile altariului tiennu ripidi (flabella, muscaria) pregatite din membrane usióre, séu din pene de pauni ori si din pênza, cá cu acele se alunge animalele micutie sburatórie cá nu cumva se cada in s. potiru.“¹⁾

Fačia de insemnatatea mystica a acestui insemnu sacru dâmu aci dupa Goar marturisirea lui Jobius, carele asia dîce: Cându e propusu deja in santele vasa trupulu celu domnediescu, diaconii carii de ambe laturile altariului servescu celoru ce lucrédia cele sante in symbolulu seraphimiloru celoru cu câte siese aripi, preste mysteriale cele in-fricosiate dejá aduse, se indatinédia a ventilá ripidi din aripe compuse cu scopu cá pre cei initiati (credintiosi) se-i abstraga dela cele lumesci si se-i faca cá cu ochii mintiei sè se inaltie preste totu ce are óresi-careva legatura cu materi'a cá asia prin cele vediute se se redice la contemplarea celoru nevediute si la frumseti'a cea nesplicabila²⁾

Éra S. Germanu asemenandu óresi-cumv'a eserciarea oficiului diaconului cu ripidi la celebrarea s. liturgie cu cele intemplate la patimele Mantuitoriului, — intr'unu modu de totu sublimu asia dîce: „Cine va enará inse de ripidele cele sante, care se inmanuédia Diaconului? . . . . Dicemu dreptu acee'a cà poterile ceresci precumu acum'a asia si

¹⁾ Lib VIII. c. 12.

²⁾ „Cum corpus dominicum in sacris vasis propositum est qui ab utroque latere sacris operantibus administrant diaconi, in eorum qui sex alas habent Seraphimi symbolum, confecta ex alis flabella, super oblata ibi tremenda mysteria consveverunt agitare, ne sciant initiatos rebus visis inhaerere, sed eos mentis oculis super omne id quod cum materia junctum est sublato, faciant per ea quae videntur ad invisibilem contemplationem et inexplicabilem illam pulchritudinem ascendere“

totu-de-a-una au servitu lui Christosu: cu deosebire însă în nóptea aceea candu s'a vendutu. Vediendu dara acele poteri pre Christosu adusu la Caiafa, standu la judecata inaintea unui omu, suferindu marturie mintiunóse si loviri. Dubitandu de tóte aceste, petrunse de mirare si-au ascunsu feçiele si au veneratu marimea pacientiei, si éراسi de alta parte venerandu majestatea Domnului s'au intorsu cá se-lu vèda pre densulu.¹⁾

Acest'a fiindu usulu si insemnatatea ripidei usioru se va cunósce cá inmanuarea acelei'a din partea Archiereului desémna facultarea sî impoternicirea diaconului spre esercearea diregatoriei s'ale.

E dreptu cá in asiedimentulu hirotonirei se prescrie inmanuarea s. ripidi, — dar' dupa usulu vigente adi, acelu insemnu adi nu se mai inmanuédia diaconului si pre acest'a neci cându ori numai de totu raru ilu vedemu implinindu-si serviciulu seu cu ripida. — Ci in loculu acestei'a prevalédia adi aceea datina, cá ripidile se pórtá decátá pruncii ministranti, cari, de esemplu fiindu pre tempulu actiunei sacrificiale adunati inaintea usieloru imperatesci ale Tribunalului sacru, atunci cându se canta: „Si ne rogamu' tie Dómniedieulu nostru“ pléca si mişca ripidele.

Caus'a pentru carea la ordinarea diaconului ripid'a nu se mai inmanuédia acelu'a; neci cá o intrebuintiédia intru eserciarea officiului, cugetu a stá intru schimbarea relatiunilor interne ale basericei. — Déca recugetamu multimea darurilor aduse in vechime de cátra credintiosi, éra de alta parte zelulu acelu credintiosi, intru impartasirea cu cele sante, potemu díce cá pre acele tempuri intrebuintiarea ripidei de cátra diaconu care le primiá acele daruri

---

²⁾ Quis vero enarret de sacris flabellis, quae Diaconis committuntur? . . . . Dicimus igitur ita nunc, sicut et perpetuo coelestes virtutes Christo adstitisse: praecipue vero nocte illa qua traditus est. Ipsae igitur ad Caiapham illum aductum cernentes, coram homine adstantem, falsa testimonia colaphos sustinentem etc. In unoquoque horum haesitantes et admiratione percussae, patientiae magnitudinem venerabantur, vultusque suos avertabant, et iterum Domini majestatem reveritae, ad eum inspiciendum revertebantur“

aveá întielesu binecuprinsu. Adi inse cându acele relatiuni au incetatu, întrebuintiarea numitului insemnu cu adeveratu a devenitu superflua. Si decumva totusiu inmanuarea acelei'a occura între prescisele asiedimentului hirotonirei, acést'a este de a-se atribuí pietatei sacre ce-o pastrédia s. base-rica fačia de institutiunile s'ale primitive si de insemnatate morala.

In locu de ripida inse se inmanuédia diaconului unu altu ornatu sacru, anume: „Manecarile“ cu care de càtra Archiereu se imbraca celu ordinatu, dupace adeca i-s'a datu orariulu si cantaretii de 3 ori ar' fi cantatu „Vrednicu este“ archiereulu ia manecarele si mai antaiu imbraca pre mân'a cea drépta dîcúndu: „Vrednicu este,“ asemenea face si cu cel'altu manecariu punendu-i pre man'a cea stânga si eschia-mandu: „Vrednicu este.“

Credú cà introducerea imbracarei diaconului cu aceste insemne sacre este de a se reduce la timpurile mai recente, pentru-cà:

a) Goar carele a avutu indemana diverse editiuni si manuscrise vechi ale Euchologiului grecescu din anii 1544, 1550, 1570, 1571, 1600, 1629, 1630 nu face neci o amintire de acést'a imbracare, ci, precumu e si in Archieraticonulu romanescu in totu loculu vorbesce numai de inmanu-
area ripidei.

b) Apoi descriendu Goar insemnatatea manecariloru (supermanicalia, epimanikia brachialia), nu numai cà nu face neci amintire despre ace'a cá si cum aceste ar' fi fostu ornate proprie diaconesci, ci din contra adauge: „Dreptu ace'a preotulu imbraca manecarile neinfrumsetiate cu icóne, — din ce cauza inse s'au concesu acele mai de curéndu diaconiloru, se spuna grecii cei moderni.“¹⁾

Nu-mi-e cunoscuta ratiunea ce din partea ritualistiloru se aduce inainte pentru introducerea manecariloru la ordina-rea diaconului. Din parte-mi cugetu cà o cauza a acelei introduceri ar' fi ace'a cà, dupace deoparte menecarile se numera între ornatele sacre, dar' de alta parte la conferi-rea neci a unei trepte hierarchice nu occura amintire despre

¹⁾ Assumit itaque sacerdos brachialia imaginibus nudata, qua vero ratione Diaconis nuperime concessa, ipsi moderui graeci edisserent.“ o. c. pag 71. lit. l. 97- n. 12.

inmanuarea manecariloru, s'a cugetatu cá in loculu ripideloru se se deie diaconului manecarile, si asia judecandu-se acést'a a fire cuvenintiosu, fàra a stramutá prescisele hirotonirei, a lasatu a se suscepe intre datinele bisericeii.

17. Inchiarea ceremonieloru hirotonirei.

Inchiarea acést'a a ceremonieloru hirotonirei se face prin ace'a cà pre celu ordinatu — 14) *'lu saruta toti diaconii.*

Am vediutu mai susu cà Lectorulu dupa ordinare „ia pace“ — Subdiaconulu „binecuventare“ éra Diaconulu primescce „sarutare“ dela toti diaconii. Tecstulu latinescu alu asiediammentului citatu de Goar dîce cà — „osculatur (scil. Pontifex) illum. Et eodem pacto cuncti diaconi“, éra Schmitt (o. c. pag. 199) dîce „Nach diesem kûsst er die Schulter des Bischofs.“ Asia dara la Goar in prim'a linea se amin-tesce Archiereulu care saruta — firesce numai umerii diaconului, éra la Schmitt, cà Diaconulu saruta umerii Archiereului.

E dreptu cà prescisu textului latinu alu lui Goar mai bine convine cu marturisirea ritualistiloru, cà precu m dîce si Dionisiu: „Toti cei ce suntu de faèia din ordurile cele sacre, si insusi Archiereulu carele a implinitu consacraarea asia saluta pre celu ordinatu,“ — carea salutare la tóte trei treptele hierarchice mai inalte e comuna, càci „Fiecaruia dintre acei'a . . . si sengeraticiloru se face salutare perficienta:“ ¹⁾ totusi afli mai la locu prescisu Archieraticonului romanescu cà pre celu hirotonitu 'lu saruta numai diaconii. Deóra-ce neavendu diaconulu darulu si gradulu preotiei, neci cà i-se cuvine cá dela Archiereu intru care e complinirea preotiei, se primésca sarutare.

Altcumu dupa cum se obsérva adi, pre celu ordinatu aieve 'lu saruta numai diaconii, éra nu si Archiereulu ori preotii asistenti.

Cu acést'a s'ar' poté pune capetu acestui studiu, — este inse inca unu prescisu la care trebue se reflectamu.

---

¹⁾ Cuncti enim qui adstant ex sacris ordinibus ipseque qui consecravit Pontifex, ita consecratum salutant . . . unicuique autem eorum. . . et singulis adhibetur perficiens salutatio.“ (Dioays. Hier. eccl. c. V. §. 6. — c V. Myst. II. pag. 316. 312.)

Se dîce adeca in asiediammentulu chirotonirei:

15. „*Éra fiindu-cà se face si la miss'a Présantiteloru.*“ ...

Rubric'a acést'a aréta cà ordinarea diaconului se pôte impliní si la Liturgi'a Présantiteloru, pentru-cà Diaconatulul de-o parte se conferesce dupa consacrarea Darurilor, éra in Présantite occura deja partea ace'a din liturgi'a S. Chrysostomu la carea are se fia ordinatu diaconulu, dar' de alt'a parte neavèndu inca diaconatulul referintia nemidilocita la consacrarea s. sacrificiu eucharisticu ci numai la dispensarea aceluia¹⁾ ast'feliu se pôte conferí si in ace'a s. liturgie intru carea consacrare nu occura.

In cele pân'ací pertractate s'a aretatu demnitatea, si dupa potintia s'a descoperitu frumseti'a gradului hierarchicu alu Diaconului. Dreptu ace'a in urma nu am decâtu se reinprospetediu dis'a S. Ignatiu. E de lipsa cá „Diaconii cari suntu ministrii mysterialoru lui Isusu Christosu intru tôte se fia toturoru placuti, pentru-cà nu suntu ministrii mancariloru si ai beuturiloru ci ai bisericeii lui Christosu . . . . deci, toti se veneredie pre diaconi cá si mandatulu lui Christosu.“²⁾

Cluj / Central University Library Cluj

J. Borosiu.

Din istori'a despartîrei bisericeii orientale de cea apuséna.

(Urmare.)

A trei'a deputatiune n'a primitu nici unu respunsu. Candidianu pretinse sè se amâne inca patru dile deschiderea sinodului. Pretensiunea lui remase neconsiderata si sinodulu tienù prim'a siedintia solemna sub presidiulu lui

¹⁾ S. Thoma Aq. o. c. Pars III. Art. II. pag. 1057.

²⁾ Oportet autem et diaconos, qui sunt ministrii mysteriorum Jesu Christi, omni modo omnibus placere. Non enim ciborum et potorum ministri sunt, sed ecclesiae Dei ministri. . . . Cuncti reve-reantur diaconos ut mandatum Jesu Christi.“ Ep. ad Trull n. 2. Cfr. S. Polycarpi ep. ad Philip, n. 5.

Cirilu, care erá totu-odata si reprezentantele pontificelui. Dupa-ce s'au cetitu actele referitórie la acést'a afacere si mai multe locuri din ss. parenti in legatura cu simbolulu nicenu, apoi dupa-ce s'au ascultatu reportulu deputatiuniloru tramise la Nestoriu s'a pasítu la condamnarea lui.

Sentinti'a e urmatória: „Fiindu-cà Nestoriu afara de altele n'a datu ascultare citarei nóstre, nici a primitu episcopii tramisi de noi, amu trebuitu se pasimu la cercetarea invetiaturei s'ale celei fara de Ddieu. — Din epistolele si scrierile s'ale, precum si din vorbirile, cari le-a tienutu de curîndu in acésta metropolia si suntu documentate prin marturi, amu descoperitu, cà elu a avutu si a cetitu invetiaturi fara de Ddieu; asia astrinsi prin canóne si prin epistol'a preasântitului nostru parinte si conservitoriu Celestinu, episcopulu basericei române, dupa multe lacremi, am pasitu la trist'a decisiune contr'a lui: Domnulu nostru Is. Chr. care s'a batjocorit de elu prin acestu s. sinodu a decisu, cumcà Nestoriu este eschisu dela demnitatea episcopésca si dela tóta comuniunea preotiésca.“ University Library Cluj

Acésta decisiune e de mare insemnatate, pentru-cà episcopii unui conciliu ecumenicu numescu pre pontifice parente si marturisescu cumcà suntu legati in acésta afacere prin canóne precum si prin epistol'a pontificelui. Modulu de exprimare a conciliului (observa Bossuet) recunósce in epistol'a pontificelui puterea unei sententia judecatoresci, acarei aprobare nu s'a potutu incungiurá, pentru-cà in fondu a fostu drépta, si a esitu dela o putere legala, pentru ace'a a avutu valóre in form'a s'a. ¹⁾

Siedinti'a prima a conciliului a tienutu de demanéti'a pâna nóptea tardíu. Poporulu asceptà afara de demanétia pâna sér'a se audia despre decisiunea conciliului. Aflându cumcà s'a depusu Nestoriu a eruptu in strigari de bucuria, a maritu pre Ddieu si a laudatu conciliulu. Candu au esitu episcopii din baserica i-au petrecutu cu tortie (facii), muierile duceáu vase cu tamaie ardienda si altele obiecte mirostórie, — cetatea s'a illuminatu.

---

¹⁾ Cf. Bohrbached. tom.VIII. pag. 49.

In diu'a urmatória i-s'a publicatu lui Nestoriu sententi'a care s'au lipitu in locurile publice si s'au publicatu in cetate prin preconi. Asemenea s'a publicatu si clerului de tóte categoriele. Dupá-ce s'au scrisu actele s'a tramisu imperatului cu o scrisóre sinodala in care se cuprindeá intréga procedur'a conciliului, motivele pentru cari nu s'au asceptatu orientalii, cerbicosi'a lui Nestoriu etc. Despre pontifice se dîce: „Noi am consentîtu cu preasantulu episcopu alu Romei Celestinu, care inainte de decisiunea nóstra a condempnatu invetiaturele fara de Domnedieu a lui Nestoriu si a adusu sententia asupr'a lui inainte a nóstra.“ La capetu se dice: Ne rogamu asiadara se poruncésca Majestatea Vóstra, cá invetiaturele lui Nestoriu sè se scóta din tóte basericele, cartile lui sè se dea focului. Decumv'a cinev'a ar' despretiui hotarîrile nóstre se cadia mani'a vóstra asupr'a lui.“

Scrisorile conciliului n'au ajunsu*) la locul destina-tiunei, au ajunsu inse rapórtele partinitórie a lui Candidianu, protectorulu lui Nestoriu. Acest'a au lasatu se rumpa anun-ciale de pre muri prin cari se publica condempnarea lui Nestoriu, si a opritu preconiloru a o publicá. Totu odata a datu unu edictu prin care si-a esprimatu nemultiamirea facia de cele efeptuite si a dechiaratu nevalide conclusele aduse de o parte a episcopiloru innainte de venirea patriar-chului din Antiochi'a si a episcoilopru latini. In alta scri-sóre a indemnatu pre episcopii, carii n'au participatu la siedintia, se nu se alature la cei ce au tienutu-o, ei se as-cepte deschiderea sinodului generalu.

Nestoriu asemenea s'a plansu in o scrisóre catra impe-rati cumcà egiptenii si asiatii au tienutu o siedintia de ca-pulu loru in contr'a mandatului imperatescu, care ordinéza o consultare generala. Afara de ace'a episcopulu Memnon a atîtiatu poporulu din Efesu in contr'a loru. Acest'a a in-tratu in locuintiele loru si a comisu totu soiulu de violentie. Memnon nu le-a concesu nicairi se tiena siedintiele. Pentru ace'a se róga se le concéda imperatulu a se reintórce acasa séu se-i scutéscá si se dispuna tienerea unei adunari, la

---

*) Cf. Hergenröther, l. c. pag. 52.

care se nu participe calugarii si clericii, ci numai episcopii, carii voru fi invitati. Pentru scopulu acest'a suntu destui doi episcopi din o provincia prelânga metropolitu. Scrisórea a fostu subscrisa de Nestoriu si diece episcopi.

In 26 séu 27 Juniu a sositu si Joanu din Antiochi'a in Efesu. Sinódulu a tramisu o deputatiune inainte-i. Soldatii, cari incungiuráu pre Joanu n'a concesu deputatiloru se vorbésca pre cale cu elu. Insoçindu-lu pâna la locuintia, aci au fostu batjocoriti decatra soldati, maltratati si alungati. Dinsulu inse dupa sosire, plinu de pulbere cum erá, a tienutu in locuinti'a s'a cu partisanii sei unu conciliabulu. Aici a referatu mai antaiu Candidianu aretându cumcà Cirilu si amicii sei au lucratu contra mandatelor imperatesci, admoniarile s'ale nu le-au consideratu, pre episcopii lui Nestoriu i-au indrumatu afara, éra lui i-au disputatu dreptulu de a fi presentu. In urma Joanu aprobandu cele referate a esprimatu, cumcà santulu sinodu, care e adunatu acum in giurulu seu va decide cele de lipsa in contr'a loru. Numerulu membriloru conciliabului a fostu 43.

Prim'a intrebare pusa de patriarchulu Joanu a fostu, cà ce sè se intemple cu Cirilu si Memnonu. Mai multi episcopi mai alesu nestoriani au pasitu cu diverse acusari false in contr'a loru si au cerutu, cá patriarchulu se ingrigiésca se fie pedepsiti capii acestoru eresuri. La acusele loru Joanu a respunsu fariseesce, cumcà ar' fi doritu se nu fie fostu necesitatu a eschide pre nimene din baserica, care a fostu odata primitu la ddieesc'a preotia, inse membrele necuravere trebuescu taiate spre a scapá intregu corpulu si pentru ace'a Cirilu si Memnonu merita se fia depusi, éra cei sedusi de ei se fie escomunicati, pâna i-si voru cunósce gresielele etc. Adunarea a primitu propunerea si in urm'a acést'a a si pronunCIATU sentinti'a de depunere a lui Cirilu si Memnonu si de escomunicare a celoralalti pâna la recunóscerea gresieleloru.

Sentinti'a a fostu subscrisa de patriarchulu si cei 34 episcopi. Numai decâtu au incunoscientiatu despre cele intemplete pre imperatulu, damele (Pulcheri'a si Eudocsi'a), clerulu, senatulu si poporulu din Constantinopolu. Cev'a mai tardiu au provocatu si pre membrii sinodului sè se desfaca de Cirilu

si Memnonu, fiindu că trece tempulu de penitentia. Sambata sér'a a recercatu conciliabululu pre Candidianu se nu concéda, cá Cirilu ori Memnonu, séu carev'a din partid'a loru se servésca in duminéc'a urmatória. Candidianu a voitu se nu servésca din nici o partida carev'a, ci numai clericii din cetate. Memnonu inse a dechiaratu cumcă nu se supune la nici unu casu lui Joanu si sinodului seu si Cirilu si ai sei au celebratu serviçiulu divinu si atunci si mai târdiu.

Ajungându intru ace'a raportulu lui Candidianu la imperatulu, acel'a a crediutu — dupa raportu — cumcă Nestoriu ar' fi fostu depusu din inimiciti'a personala a lui Cirilu contr'a lui Nestoriu. De ace'a a tramisu pe Palladiu cu o scrisóre la Efesu, in care 'si exprima nemultiamirea cu cele intemplete, le dechiara de nula, promite a tramite unu nou deregatoriu care impreuna cu Candidianu se cerce cele intemplete. Pâna atunci inse se nu parasésca nice unu episcopu Efesulu. Scrisórea a produsu bucuria in Joanu si ai sei si tieneáu fericita lumea avându atari domnitori. Asia s'au exprimat in respunsulu loru. In a dóu'a scrisóre se róga de imperatulu se stramute sinodulu in unu locu mai aprópe de curte, unde sè se póta convinge Cirilu si ai sei din scrierile proprii.

Cirilu cu sinodulu inca au indreptatu o scrisóre catra imperatulu prin acel'a-si Palladiu, in care arata procedur'a s'a, si-lu róga se chame pre Candidianu impreuna cu cinci membrii din sinodu, cá se raporteze despre cele intemplete. Dupa ace'a adauge: pre partea lui Joanu si Nestoriu nu suntu acumu mai multu decâtu căm 37 episcopi, — pre partea sinodului inse stà episcopulu Romei Celestinu, si intregu episcopatululu din Afric'a desí nu suntu presentí. In fine se observa, cá pre partea sinodului suntu mai multu cá 200 episcopi, — a se espune lucrulu mai pre largu nu se póte din caus'a pornirei grabnice a lui Palladiu.

Cám dupa 8 dile, in 10 Juliu, a convocatu Cirilu a dóu'a siedintia in locuinti'a episcopésca a lui Memnonu din caus'a venirei legatiloru pontificali: episcopii Arcadiu si Proiectu si preotulu Filipu. Acesti'a adusera epistol'a pontifichelui amentita mai susu, care s'a cetitu mai antâiu in textu originalu latinu, dupa ace'a in traducere grecésca. In scri-

sóre se lauda tîenut'a sinodului si se espune, cumcà cei trei deputati se tramitu se participe la sinodu, cá se asiste la pertractari si se duca la indeplinire ce'a ce a decisu pontificele mai inainte. Sinodulu desî decisese mai inainte, totusi si-a datu invoirea parte espresu parte tacite, de-óra-ce archiepiscopulu Firinu din Cesarea in Cappadoci'a a dechiaratu: Scisórea de mai'nainte a scaunului apostolicu catra Cirilu a cuprinsu sententi'a si tipulu (*ψήφον και τυπον*) asupr'a actiunei nestoriane si dinsii, episcopii adunati, indreptandu-se dupa acelea numai au indeplinitu acelu tipu si au pronunsiatu dejudecarea canonica si apostolica alui Nestoriu.*)

(Va urmá.)

V A R I E T A T I.

M. S. Imperatoriulu-Rege alu Austro-Ungariei a petrecutu o septemâna in Dev'a. In tempulu acest'a a inspectatu si trupele armatei austro-ungare, cari si-au facutu manevrele prin tîeniturile dinpregiurime. Apoi au primitu deputatiunile corporatiuniloru din locu si giuru, — între aceste pre a preotfínei gr. cat. din dieces'a Lugosiului, condusa de episcopulu diecesanu P. S. S. Dr. Victoru Mihalyi si a clerului gr. or. din locu si giuru condusa de protopopulu localu dlu Joanu Papiu. — Din Dev'a in 22 Sept. a mersu Maiestatea S'a la Clusiu, unde a fostu primitu cu pompa intr'adeveru regala. — Aici a petrecutu dílele de 23 si 24 Septemvre, cercetându tóte institutele mai insemnate ale orasiului. — Si aici au datu audientia la tóte corporatiunile din Ardealu cari au cerutu-o acést'a — între aceste si la Clerulu românu gr. catolicu condusu de episcopulu Oradei P. S. S. Michailu Pavelu si alu Gherlei P. S. S. Joanu Szabó in frunte cu Archiepiscopulu P. S. S. Dr. Joanu Vancea — precum si la Clerulu rom. gr. or. condusu de episcopulu Aradului P. S. S. Joanu Metianu in frunte cu Archiepiscopulu P. S. S. Mironu Romanulu. In totu tempulu petrecerei Maiestategi S'ale in Clusiu, orasiulu a fostu imbracatu in vestimentu de serbatóre. — In 24 Sept. sér'a la 9 óre Maiestatea S'a a caletoritu la B.-pest'a unde in 29 Sept. a deschisu Diet'a Ungariei.

Adres'a scrisoriloru oficióse. Ministrulu de comunicatiune a adresatu oficiiloru postale ungare urmatórea ordinatiune: Avêndu in vedere o mai buna controlare a pacheteloru si a scrisoriloru, ce se trimitu pe poste scutite de prorto in ce'a ce privesce indreptatfrea de a fi scutite, adres'a cu numele trimitietoriului si a adresantului, apoi insemnarea obiectului, clausul'a scutirei de porto, si insemnarea locului destinatiunei sè se faca claru si legibilu in limb'a magiara.

*) Cfr. Hefele, Conciliengeschichte tom. II. pag. 199 si 200.

Pachetele cari nu corespundu acestoru cereri sè se restituie trinitietoriului cu adausulu: intre ast'feliu de impregiurari nu se pôte acordá scutirea de porto. Decumv'a trinitietoriulu insistà, cá pachetulu sè se trimita si cu adresa in alta limba, oficiile postale sè satisfaca, cerêndu si tacsu de porto.

Nou edificiu gimnasialu romanu. In 4. l. c. s'a serbatu in Naseudu diu'a ouomastica a Maiestatiei S'ale, totu-odata si diu'a aniversara a deschiderei gimnasiului de aici. Cu acést'a ocaziune s'a pusu si pétr'a fundamentala pentru edificiuu celu nou gimnasialu, care alt'cum din muru e mai gat'a si in scurtu se va pune sub coperisiu. — Dupa celebrarea s. liturgii si cetirea rogatiuniloru indatinate, scolarii dela institutele de invetiamentu, cu corpurile didactice, apoi honoratorii cu comitele supremu Bánffy, care a asistatu la s. liturgie dela inceputu pâna in fine, si in urna preotimea imbracata in ornatu, au mersu la noulu edificiu, unde s'a facutu santirea apei, cu care s'a stropitu edificiuu si credintiosii, dupa ace'a s'a cetitu copi'a documentului care inchisu hermetice s'a pusu in loculu sapatu in pétra, s'a astupatu cu pétr'a destinata si s'au facutu loviturile indatinate. Edificiuu are se fie unulu din cele mai imposante. Pretiuulu lui, fara intocmirea interna se urca la 100.000 fl. v. a.

Monumentu vecinicu si-a redicatu comerciantulu din Brasiovu **Teodoru St. Blebea** repausatu in 8 Septemvre a. c. in etate de 32 de ani, lasându cá din considerabil'a s'a avere indata dupa mórtea lui sè se numere Eforiei scóleloru române de acolo, respective sè se asigure acesteia unu venitu anualu pentru scopuri scolastice in suma de *un'a mie lei noi*. — Se pôte óre o fapta mai nobila cá acést'a? Se pôte óre cá cinev'a se-si eterniseze si se-si illustreze mai bine numele si famili'a, decâtu prin o fapta atâtu de frumósa, atâtu de umaua si românesca!?

Lina fia-i odihn'a si eterna amentirea!

Romani'a si Itali'a. — Dlu ministru românu Sturdz'a, care a presidiatu inaugurarea monumentului redicatu lui Ovidiu la Constantia, a primitu urmatóri'a telegrama dela d. Coppino din Itali'a:

„Bine voiesce a primí, Escelentia, urrarile Italiei pentru prosperitatea si marirea nobilei natiuni române, in acést'a dí, in care ea onoréza cu unu monumentu pre mærele poetu dela Sulmon'a. — Leaganulu seu si mormêntulu strîngu si mai bine legaturile de consângenitate dintre cele dóue popóre.“

La care dlu Sturdz'a a respunsu urmatórele:

„Binevoiti a primí multiumirile cele mai vîi pentru caldurós'a telegrama a E. V., cu ocaziunea solemnitatii inaugurarii la Tomi a statuei marelui cetatianu din Sulmona. — Mintea nóstra ne-a transportatu repede la originea comuna a marei natiuni italiene cu a româniloru. Coloniile descendente ale lui Traianu au fostu insufletite cu acést'a ocaziune de sentimentele celoru mai adénci simpatii pentru suror'a loru cea mai mare, Itali'a.“ —

Necrologia. *Jacobu Muresianu* Directoru gimnasialu in retragere, Editoru, proprietariu si fostu Redactoru alu „Gazetei Transilvaniei“, Membru onorariu alu Academiei române, Membru fondatoriu alu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului românu si alu Asociatiunei meseriasiloru din locu, Membru in consiliulu orasiului si in consiliulu comitatului Brasiovu etc. etc. si-a finitu cursulu neobositei s'ale vietii, dupa o suferinta scurta, in alu 75-lea anu alu etatii. Pre repausatulul deplângu fii: Dr. Aurelu Muresianu, Redactoru alu „Gazetei Transilvaniei,“ Elen'a m. Groza, Sevastia m. G. Davidescu, Iacobu Muresianu, profesor de musica si Traianu Muresianu sculptor; — nepotii: Mariu si Valeri'a Muresianu, Horia si Mironu Davidescu; nuror'a: Elisa Muresianu; ginerii Locotenentu-Colonelu Moise Groza si Ingineriu Constantinu Davidescu si alte numerose rudenii; — dar' 'lu deplânge mai vertosu natiunea româna imbracata in haine de doliu din caus'a pierderii densului, care erá unu vrednicu si aprigu luptatoriu a intereselor ei de viétia. Jacobu Muresianu a fostu unulu din acei betrani alesi ai poporului românu, cari au pusu pétr'a fundamentala la desceptarea si redicarea némului nostru românesc; — elu din fragede tineretie pâna la mórte a lucratu, a luptatu si a suferitu, cu sacrificii si fara siovaire, pre langa tóta vitregitatea tîmpuriloru, in tîmpu de preste unu diumetate de secolu, la luminarea poporului, in interesulu romanismului. Pre câtu de mare este dara gelea pentru acésta perdere, pre atátu de mare este recunoscinti'a si multiemít'a, ce natiunea româna esprime la mormentulu mortului ei, oftându-i cu totii: — Fia-i tierin'a usióra si amintirea sempiterna!

Teodoru Pap, proprietariu mare, dupa unu morbu mai indelungatu a repausatu in etate de 66 ani, deplânsu de soçi'a s'a *Ofelí'a*, de sor'a s'a *Catarina m. Stiru*, de sócr'a s'a *Carolin'a Popovicu* si de alte multime de rudenii. Repausatulul a testatu intréga averea s'a de preste sieptedieci de mii fiorini pentru scopuri culturali, ér' de administratoru alu acestei fundatiuni a instituitu prin testamentu pre consistoriulu românu gr. or. din Aradu. Fia-i tierin'a usióra si amentírea eterna!

Bibliografia. **Cuventari funebrele si iertaciuni** din autori renumiti prelucrate de Titu Budu, parochu-protopopu in Satu Siugatag, Tomulu II. Gherl'a, 1887. Pretiulu 1 fl (+10 cr. postportu) — se póte procurá dela Redactiunea acestui diariu.

Multe suntu causele, cari impedece pe preotii nostri a-si implini una din cele mai esentiale parti ale chemarii lora de parinti sufletesci: predica. Abstragându dela nedestoinici'a unor'a in compunerea de predici, — impregiurarea, cá cei mai multi fiindu siliti a lucrá cu braçiule, cá se-si cascade cele de lipsa pentru traiu, nu dispunu de tîmpulu si liniscece receruta pentru compunerea prediciloru. Intre ast'feliu de impregiurari, se intielege, cá

cei ce potu si voru, aducu mare serviciu causei prin compunerea si prin publicarea prediciloru loru.

Cartea de care este vorba, are menirea de a veni in ajutoriulu preotiloru si a le face posibila rostirea de cuvântari bune si folositoare la inmormântari — Ea cuprinde 36 predici funebrele pentru diferite ocațiuni si 13 iertaciuni. — Ocaziune buna pentru a dá sfaturi parintiesci si invetiaturi morale, afla preotulu la inmormentari, cându ânimele credintiosiloru suntu mai accesibile. — Tienându contu de acést'a impregiurare dlu Titu Budu, in cuvântarile s'ale s'a nisuitu a scóte din casuri concrete si exemple, invetiaturi folositoare. Modulul cum o face acést'a este destulu de usioru, totu odata placutu si convingatoriu.

Prin acést'a nu voimu se dícemu, cà preotulu se cetésca la ocaziuni diferite, cuvântarile asiá cum le-a lucratu autorulu fara nici o modificare. Este de lipsa, cà inainte de a folosi cutare séu cutare predica, preotulu se o cetésca acasa, se o prelucra acomodatulu impregiuráriloru locale si lipseloru morale ale fiiloru sei sufetesci. Numai ast'felu se va poté ajunge scopulu, pentru care e menita acést'a carte.

Carti de scóla. In dilele acestea au aparutu in Editur'a Librariei N. I. Ciurcu in Brasiovu, urmatórele carti didactice pentru scólele poporale române:

Elemente de Fisica pentru scólele poporale. Cu mai multe figuri intercalate in tectsu. De Jo an u D a r i u. Pretiulu unui es. legatu 30 cr.

Geografi'a patriei si elemente din geografi'a universalá, pentru scólele pop. rom. Cu 12 figuri si cu Map'a Ungariei colorata si impartita in comitate. De Jo an u D a r i u. Pretiulu brosiatu 25 cr. legatu 30 cr.

Istori'a patriei si elemente din Istori'a universalá, pentru scólele pop. rom. tractate dupa metodulu biograficu in dóue cursuri concentrice, cu portretele mai multoru regenti si barbati alesi. De Jo an u D a r i u. Pretiulu brosiatu 20 cr. legatu 25 cr.

Aceste carti didactice pentru scólele poporale române suntu lucrate dupa cerintiele celui mai nou planu ministerialu. — Se potu procurá dela Librari'a-Editória din Brasiovu si dela Tipografi'a „Auror'a“ din Gherl'a. La dispunere pentru esemplare singuratiche suntu de a se adauge inca 5 cr. pentru porto-postalu.

Diuaristica. — „Gazet'a Saténului“ e numele unei reviste, de cunoscintie necesare, ce apare fórté regulatu de patru ani de díle, in R.-Saratu, sub directiunea d.-lui C. C. Datculescu si care forméza la finea fie-carui anu unu frumosu volumu bunu de consultatu in mai multe impregiurari.

Acést'a revista vedemu cu placere, cà se inbunatatiesce din ce in ce, atâtu prin variatiunea materieloru ce publica si care

emana dela o colaboratiune numerósa si sciutóre, câtu si prin ilustratiunile s'ale numeróse si artistice.

Ast'feliu in anulu acest'a „Gazet'a Saténului“ dà: 16 pagine de materie bine ingrigita si variata, o coperta, gravuri negre cu imbelsiugare lucrate in Paris cu multa acuratétia, representându plante agricole si horticole, animale, vederi si instrumente industriale si agricole, gravuri de cunoscintie utile etc. gravuri colorate in reliefu, lucrate in Berlin, representându animale utile si stricatóre, gravuri colorate de diferite plante pentru mica si marea cultura, lucrate in Paris, heliografii in plante atasiate in jurnalul, photothiptii (fotografii) lucrate anume pentru Gazet'a Saténului de renumit'a casa din Paris „Lemercier“ infacisîndu ómeni meritosi din tíera, precum pre dlu P. S. Aurelianu etc.

Acést'a revista, unica in felulu ei in publicistic'a româna si cea mai artisticu si bogatu ilustrata din câte aparu in Romani'a, ese de 2 ori pe luna, formatu brosiura.

Abonamentulu e numai 10 lei, pentru Austro-Ungari'a 4 fl. pe anu.

De-si acestu modestu costu nu represinta nici valórea fotografielor ce dà in acestu anu, dar' abonatu odata fie care, cu trimiterea costului abonamentului, póte cere unulu din cele 3 premii ce trimite si ofera gratuitu si care costa celu puçinu 5 lei. Ast'feliu cà: Abonamentulu la „Gazet'a saténului“ nu costa nimicu.

Invitamu pe cetitorii nostri a se aboná la acésta meritósa publicatiune, scósa cu atát'a ingrijire de fondatoriulu ei dlu C. C. Datculescu, séu, déca voiesce a luá inainte cunoscintia de acésta revista, a cere unu numeru de proba, ce se va trimete franco ori-cui 'lu va cere.

Musicalia. — Chiar' acum au esitu de sub tipariu :

Cele optu versuri basericésci (cele optu tonuri ale bisericeii) cu stichóvnele si troparele loru compuse in trei voci barbatesci de Serbanu. Pretiulu unui esemplariu e numai 1 fl. 50 cr. si se póte procurá dela dlu auctoru M. Serbanu canonicu in Gherl'a ori dela Redactiunea acestui diariu.

Totu de-aci se potu procurá si celelalte opuri musicalia ale dlui Serbanu esite mai inainte, si anume:

Divina Liturgia a Santului Joanu Chrisostomu compusa in patru voci barbatesci de Serbanu. Pretiulu 2 fl.

Astrucarea séu Cantarile la Ingropatiune (Prohodulu) compuse in trei voci barbatesci de Serbanu. Pretiulu 2 fl.

Tóte trei opurile de-odata dispuse costau numai 5 fl. v. a.

Le recomandamu deosebitei atentiuni a tuturoru preotiloru cantoriloru si invetiatoriloru, precum si a tuturoru instituteloru de invetiamentu mai alesu a celoru pedagogice si teologice.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete-Negrutiú in Gherl'a.

Gherl'a. Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu.